LAUSUNTO

Helsinki 19.3.2026

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Viite: HE 182/2025 vp / Lausuntopyyntö

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi poliisilain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveyspoliittinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on yli 240 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäseninä yli 70 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Lisätietoja: erityisasiantuntija Patrik Metsätähti, patrik.metsatahti@soste.fi, p. 040 9383 454

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas
pääsihteeri

SOSTEn lausunto:

Eduskunnalle esitettävään lakiehdotukseen on tehty tiettyjä muutoksia suhteessa kesällä 2025 lausuntopyynnössä (VN/27065/2023) olleeseen lakiluonnokseen. Tehdyt muutokset vaikuttavat lähinnä kosmeettisilta ainakin poliisin tiedon saantia sosiaali- ja terveydenhuollosta koskevan säännöksen osalta. Ne eivät korjaa niitä vakavia ongelmia, joita lausunnonantajat toivat esiin.

Esitys asettaa rikostutkinnan intressit sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaan yksityiselämän suojan ja potilas- tai asiakassuhteen luottamuksellisuuden edelle. Tällaisilta perusoikeuksien rajoituksilta edellytetään Suomen lainsäädännössä mm. täsmällisyyttä ja tarkkarajaisuutta.

Hallituksen esityksessä täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimusten on katsottu täyttyvän sillä, että sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajalla on velvollisuus poliisin pyynnöstä luovuttaa tiedot ainoastaan palvelunantajan tiloissa olleen henkilön henkilöllisyydestä ja paikalla olosta palvelunantajan toimitiloissa. Esimerkiksi henkilön diagnoositietoja poliisilla ei tämän säännöksen nojalla olisi oikeutta saada.

Sääntelyn pitäisi kuitenkin olla täsmällistä ja tarkkarajaista myös sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajien ja niiden tehtävissä toimivien henkilöiden näkökulmasta. Heidän on mahdotonta esitetyn säännöksen pohjalta arvioida, milloin henkilötietojen luovuttaminen on välttämätöntä säännöksessä lueteltujen rikosten tutkimiseksi. Siksi säännös johtaisi todennäköisesti tilanteisiin, joissa palvelunantajat luovuttavat tiedot aina automaattisesti poliisin pyynnöstä. Tässä palvelunantajat joutuisivat kuitenkin samalla ottamaan riskin siitä, että tietojen luovuttaminen loukkaa heidän asiakastietolakiin perustuvaa salassapitovelvollisuutta tai oikeudenkäymiskaaren mukaista todistamiskieltoa.

Esitys on siis ongelmallinen paitsi potilaan perusoikeuksien ja luottamuksellisen hoitosuhteen, myös sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön oikeusturvan kannalta. Hallituksen esityksen perusteluissa esitetyt maininnat siitä, että säännöksen toimeenpano vaatii koulutusta ja ohjeistusta, eivät riitä näihin ongelmiin vastaamiseksi. Ennemminkin koulutuksen ja ohjeistuksen tarve osoittaa, ettei ehdotettu sääntely itsessään ole täsmällistä tai tarkkarajaista.

Yhteenveto

SOSTE katsoo, että esityksen tavoite rikostorjunnan tehostamiseksi on kannatettava. Nyt ehdotettu sääntely ei kuitenkaan täytä Suomen perusoikeusjärjestelmän edellyttämää täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden eikä oikeusvarmuuden vaatimuksia. Esitystä tulisi ennen sen hyväksymistä täsmentää vähintäänkin siten, että siinä säädettäisiin

- tietopyynnön muodosta,
- tietopyynnön tekijän henkilöllisyyden ja toimivallan varmistamisesta,

- tietopyyntöjen dokumentoinnista,
- sosiaali- ja terveydenhuollon ja poliisin välisestä vastuunjaosta.

Tilanne, jossa sosiaali- ja terveydenhuollon toimija voi joutua kantamaan riskin poliisin oikeudellisen arvion oikeellisuudesta, ei ole hyväksyttävä.